

УДК 81'272

DOI 10.17223/19986645/21/4

Д.А. Катунин

ЯЗЫКОВОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО КОСОВА И МЕТОХИИ В ПЕРИОД МЕЖДУНАРОДНОГО ПРОТЕКТОРАТА 1999–2008 гг.

В статье анализируются юридические акты Косова и Метохии, принятые в период международного управления краем в 1999–2008 гг. и регулирующие статус и аспекты использования языков и алфавитов: как законы региона в целом, так и основные законы – статуты – всех 27 муниципалитетов, существовавших в указанный период на территории, подконтрольной правительству Косова. Для рассмотренных документов характерно определение языков, находящихся в (официальном) употреблении, а также установление языков коммуникации населения с органами власти, языков проведения заседаний муниципальных советов, комитетов и комиссий, языков издания официальной документации и т.д.

Ключевые слова: социолингвистика, языковая политика, официальный язык, албанский язык, Югославия, Сербия, Косово, UNMIK.

1. Общая информация

Автономный край Косово и Метохия (официальное название региона по конституции Сербии) расположен на юго-западе Сербии и граничит на северо-западе с Черногорией, на западе с Албанией и на юге с Македонией. Численность населения региона и его этнический состав в рассматриваемый период могут быть оценены только предположительно, поскольку перепись населения 1991 г., которая была организована правительством Сербии, бойкотировалась албанским большинством края, а перепись, проведённая в 2011 г. властями самопровозглашённой республики, не является репрезентативной для данного периода, так как вследствие ликвидации сербских органов власти на территории края и ухода армии и полиции Сербии произошло существенное перераспределение этнического состава населения как в отдельных муниципалитетах, так и во всём регионе. В целом же для национального состава Косова характерно абсолютное преобладание албанцев: так, например, по данным переписи 1981 г., в регионе проживало 1 226 736 албанцев (77,42% от всего населения автономного края) и 209 497 сербов (13,22%). Последние в рассматриваемый период компактно проживали преимущественно на севере края, а также в ряде «анклавов», расположенных на территории остальной части региона. Причём муниципалитеты, расположенные на севере региона и непосредственно граничащие с территорией Центральной Сербии, не контролируются ни временными органами власти Косова, созданными под эгидой международных сил, ни правительством Сербии.

Вооружённое противостояние между сербскими властями и албанскими сепаратистами, продолжавшееся все девяностые годы прошлого века, привело в 1999 г. к бомбардировкам территории Сербии силами НАТО, в результате которых руководство Сербии вынуждено было согласиться на введение в регион иностранных войск и установление над краем международного протектората, и с 1999 г. в соответствии с резолюцией ООН

№ 1244 регион был передан под контроль Миссии ООН в Косове (UNMIK) и вооружённых сил НАТО (KFOR).

При непосредственном участии экспертов из международных организаций было разработано и принято законодательство Косова рассматриваемого периода. Поскольку одной из главных причин косовского кризиса явился этнический конфликт между албанским и сербским сообществами края (на который, несомненно, оказывали влияние и другие противоречия: конфессиональные, экономические, политические и т.д.), то в принимаемых законах существенная роль отводилась положениям, регулирующим максимально паритетное использование языков как на территории края в целом, так и в единицах местного самоуправления.

2. Языковое законодательство Косова регионального уровня

В качестве основного закона Косова (официальное название территории по терминологии UNMIK) были приняты «Конституционные основы временного самоуправления» 2001 г., в которых, несмотря на отсутствие понятия «официальные языки», достаточно подробно регулировалось использование языков в органах власти и при публикации документов. Так, например, в «Конституционных основах...» содержались специальные разделы «Языки в парламенте» и «Языки правительства», согласно которым работа в этих органах власти должна была вестись на албанском и сербском языках и на этих же языках должна публиковаться вся официальная документация парламента и правительства (пп. 9.1.49 и 9.3.17). Кроме того, особо оговаривалось, что представители иных национальных сообществ региона могут использовать свой родной язык (пп. 9.1.50 и 9.3.18), причём в парламенте в таких случаях должен быть обеспечен перевод на албанский и сербский языки.

В этом же документе (пп. 9.1.51) указывалось, что все законы Косова публикуются на пяти языках: албанском, бошняцком, английском, сербском и турецком. Декларировалась равнозначность текстов «Конституционных основ...» на английском, албанском и сербском языках (пп. 14.4), однако в случае возникновения противоречий между разноязычными версиями приоритетным должен был являться их англоязычный вариант:

Језици у Скупштини.

9.1.49 Седнице Скупштине и њених одбора воде се и **на албанском и на српском језику**. Сва званична документа Скупштине штампају се и **на албанском и на српском језику**. Скупштина треба да настоји да званична документа која се тичу одређене заједнице буду доступна **на језику те заједнице**.

9.1.50 Члановима Скупштине из других заједница поред заједнице косовских Албанаца и заједнице косовских Срба дозвољено је да се обрате Скупштини или њеним одборима **на свом језику** и да поднесу документа на разматрање Скупштини **на свом језику**. У тим случајевима, за остале чланове Скупштине или њених одбора треба да се обезбеди превод **на албански и српски језик**.

Languages of the Assembly.

9.1.49 Meetings of the Assembly and its Committees shall be conducted in **both the Albanian and Serbian languages**. All official documents of the Assembly shall be printed **in both the Albanian and Serbian languages**. The Assembly shall endeavour to make official documents which concern a specific Community available **in the language of that Community**.

9.1.50 Assembly members from Communities other than the Kosovo Albanian and Kosovo Serb Communities shall be permitted to address the Assembly or its Committees **in their own language** and to submit documents for consideration by the Assembly **in their own language**. In such cases, interpretation or translation **into the Albanian and Serbian languages** shall be provided for the other members of the Assembly or Committee.

9.1.51 Сви проглашени закони објављују се **на албанском, бошњачком, енглеском, српском и турском језику.**

Језици Владе.

9.3.17 Седнице Владе и њених органа воде се и **на албанском и на српском језику.** Сва службена документа Владе штампају се и на албанском и на српском језику.

9.3.18 Члановима Владе из других заједница поред заједница косовских Албанаца и косовских Срба дозвољено је да користе **свој језик.**

14.4 Верзије овог Уставног оквира **на енглеском, албанском и српском језику** су поједнако веродостојне. У случају неслагања, верзија **на енглеском језику** има јачу правну снагу [1].

9.1.51 All promulgated laws shall be published **in the Albanian, Bosniak, English, Serbian and Turkish languages.**

Languages of the Government.

9.3.17 Meetings of the Government and its bodies shall be conducted **in both the Albanian and Serbian languages.** All official documents of the Government shall be printed **in both the Albanian and Serbian languages.**

9.3.18 Members of the Government from Communities other than the Kosovo Albanian and Kosovo Serb Communities shall be permitted to use **their own language.**

14.4 **The English, Albanian and Serbian language** versions of this Constitutional Framework are equally authentic. In case of conflict, the **English language** version shall prevail. This Constitutional Framework shall also be published **in the Bosniak and Turkish languages** [2].

Основним документом, регулировавшим использование языков в рассматриваемый период на муниципальном уровне, являлось Положение о самоуправлении общин в Косове 2000 г., которое содержало специальный раздел «Языки» (9). Согласно п. 9.1 за представителями национальных сообществ того или иного муниципалитета закреплялось право коммуникации на своих родных языках с местными органами власти. В п. 9.2 указывалось, что заседания представительских органов власти в общинах проходят на албанском и сербском языках с обеспечением в случае необходимости перевода на языки других национальных сообществ муниципалитета; подобные требования распространялись и на порядок публикации официальных документов (п. 9.3). Топонимические надписи и указатели должны были оформляться на албанском и сербском языках, а также, если на территории общины проживают представители иных национальных сообществ, и на их языках (п. 9.4). В п. 9.5 предписывалось обязательное наличие в основных законах общин – статутах – подробных положений, содержащихся в ст. 9 рассматриваемого документа и регламентирующих использование языков (в текстах муниципальных статутах, которые будут приведены ниже, положения об использовании языков нередко сводятся к приведению того или иного пункта ст. 9 данного закона):

Члан 9. **Језици.**

9.1 Чланови заједница имају право да комуницирају **на свом сопственом језику** са свим општинским органима и свим општинским јавним службеницима.

9.2 Састанци скупштине општине и њених комисија као и јавни састанци воде се и **на албанском и на српском језику.** У општинама где живе заједнице **чији језик није ни албански ни српски,** састанци се такође преводе, када је то потребно, **на језик тих заједница.**

9.3 Сви званични документа општине штампају се и **на албанском и на српском језику.** У општинама где живе заједнице,

Section 9. **Languages.**

9.1 Members of communities shall have the right to communicate **in their own language** with all municipal bodies and all municipal civil servants.

9.2 Meetings of the Municipal Assembly and its committees and public meetings shall be conducted **in both the Albanian and Serbian languages.** In municipalities where a community lives **whose language is neither Albanian nor Serbian,** the proceedings shall also be translated, when necessary, **into the language of that community.**

9.3 All official documents of a municipality shall be printed **in both the Albanian and Serbian languages.** In municipalities where a community lives

чији језик није ни албански нити српски, све званичне документе општине такође треба учинити доступним **на језику тих заједница**.

9.4 На званичним знацима који показују или укључују имена градова, варошица, села, путева, улица и осталих јавних места та имена се пишу и **на албанском и на српском језику**. У општинама у којима живе заједнице, **чији језик није ни албански ни српски**, ова имена треба такође да пишу и **на језику тих заједница**.

9.5 Статут општине треба да садржи детаљне одредбе за употребу **језика заједница** као што је прописано овим чланом, узимајући у обзир састав заједница у општини [3].

whose language is neither Albanian nor Serbian, all official documents of the municipality shall also be made available **in the language of that community**.

9.4 Official signs indicating or including the names of cities, towns, villages, roads, streets and other public places shall give those names **in both the Albanian and Serbian languages**. In municipalities where a community lives **whose language is neither Albanian nor Serbian**, those names shall also be given **in the language of that community**.

9.5 The Statute of the municipality shall make detailed provisions for the use **of languages of communities** as set out in this section, taking into consideration the composition of communities in the municipality [4].

В июле 2006 г. был принят закон «Об употреблении языков», в котором в качестве равноправных официальных языков (*službeni jezici / official languages*) Косова были заявлены албанский и сербский языки и их алфавиты, а также указаны языки национальных меньшинств – турецкий, боснийский и цыганский, которые могут находиться в официальном употреблении (*jezici u službenoj upotrebi / languages in official use*) на уровне местного самоуправления; на время действия мандата UNMIK на управление краем закреплялось употребление английского языка как языка официальной коммуникации на всей территории Косова¹:

Čl. 1. 1.1. Svrha ovog zakona je da obezbedi:

ii. Ravnopravan status **Albanskog i Srpskog jezika kao službenih jezika Kosova**, jednaka prava za njihovu upotrebu u svim institucijama Kosova;

1.2. Na opštinskom nivou, **ostali jezici zajednica, kao što su turski, bosanski i romski jezik, biće u službenoj upotrebi**, prema zakonom utvrdjenih uslova.

Čl. 34. Institucije Kosova će koristiti **engleski jezik** u svom radu, kontaktima i zvaničnim dokumentima tokom mandata Privremene Administracije Misije Ujedinjenih Naroda na Kosovu [5].

Art. 1. 1.1. The purpose of this law is to ensure:

ii. The equal status of **Albanian and Serbian as official languages of Kosovo** and the equal rights as to their use in all Kosovo institutions;

1.2. At the Municipal level, **other community languages, such as Turkish, Bosnian and Roma will be languages in official use** under conditions specified in this Law.

Art. 34. Kosovo Institutions shall use **the English language** in their work, contacts and official documents during the mandate of the United Nations Interim Administration mission in Kosovo [6].

3. Языковое законодательство Косова муниципального уровня

По закону Сербии «О территориальной организации» [7] Автономный край Косово и Метохия состоит из 29 муниципалитетов (28 общин и города Приштина – административного центра края), объединённых в пять округов. Однако в период международного протектората количество округов было увеличено до 7, а муниципалитетов (общин) до – 30 [8]. Была восстановлена ранее упразднённая община Малишево, а также изменены границы общин Призрен и Гора (административный центр – Драгаш). Последняя была населена славяноязычными мусульманами, именующимися по названию местно-

¹ Подробнее этот закон предполагается рассмотреть в следующей статье, поскольку он в большей степени определяет языковое законодательство Косова в период после одностороннего провозглашения независимости от Сербии в феврале 2008 г.

сти «горанцами» (самоназвание – *нашинци* или *нашенци*), и являлась практически моноэтнической. Во вновь созданный муниципалитет Драгаш были включены территории общины Гора и выделенной из состава общины Призрен ранее существовавшей общины Ополе, в результате чего этнические пропорции нового муниципалитета были скорректированы в пользу албанского населения. Все эти изменения не признаются правительством Сербии и характеризуются им как нелегитимные.

В работе будут рассмотрены статуты всех 27 общин, существовавших в анализируемый период на территории, подконтрольной косовским органам власти¹. В каждом из этих документов (доступных, за единственным исключением, только на албанском языке) в разной степени присутствуют положения об использовании языков на территории того или иного муниципалитета. В них могут определяться официальные и используемые в общине языки, языки коммуникации с органами власти, работы муниципальных органов, официальной документации (в том числе статута и его приоритетной версии), печати муниципалитета, топонимических надписей, указателей и т.д. как прямо, так и посредством апелляции к ст. 9 вышерассмотренного Положения о самоуправлении общин в Косове. Поскольку, несмотря на существующие общие черты, статуты косовских общин отличаются значительным разнообразием положений при характеристике языков, документы в работе будут рассматриваться не по типологическим признакам, а по территориальному расположению муниципалитетов в границах семи округов (согласно административному делению UNMIK); в конце статьи приведена сводная таблица, классифицирующая законодательно закреплённое использование языков в муниципалитетах Косова.

Приштинский округ включал в себя в данный период семь общин. В статуте 2002 г. административного центра округа и всего Косова – **Приштины** – языками работы и проведения заседаний в местных органах власти со ссылкой на п. 9.2² указывались албанский и сербский языки. В качестве языков официальной коммуникации заявлялись албанский, сербский и английский языки (на них же оформлялась и печать общины), а по мере необходимости допускалось использование бошняцкого и турецкого языков. Относительно оформления официальных документов указывалось, что оно должно осуществляться в соответствии с п. 9.3:

Neni 10. Vulat e Komunës të përshkruara në nenin 9 këtu do të jenë të shkruara **në gjuhën shqipe, serbe dhe angleze.**

Neni 15. Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, të komiteteve të tij dhe tubimet e tjera zhvillohen **në gjuhën** e pjesëmarrësve të mbledhjes. Siç është paraparë në Seksionin 9.2 të Rregullores, minimumi i **gjuhëve** të kërkuara për mbajtjen e këtyre mbledhjeve është se ato mbahen **në gjuhën shqipe dhe serbe.**

Të gjitha dokumentet zyrtare, të lëshuara nga Komuna, do të jenë në pajtim me dispozitat e Rregullores dhe posaqërisht me Seksionin 9.3.

¹ О документах, регулирующих использование языков на территории северных (преимущественно сербских) муниципалитетов **Звечан, Зубин Поток, Лепосавич и Косовска Митровица** (северная часть), входящих в состав Косовскомитровицкого округа, см.: [9].

² Здесь и далее имеются в виду пп. 9.1, 9.2, 9.3, 9.4 ст. 9 из Положения о самоуправлении общин в Косове 2000 г.

Si plotësim, të gjitha dokumentet zyrtare të lëshuara nga Komuna, do të jenë **në gjuhën** e palës. Pavarësisht nga ajo që u tha, duhet të supozohet se **gjuha** e palës është ajo në të cilën, së pari ai/ajo i është drejtuar Komunës.

Neni 16. Komunikimi në organet dhe institucionet komunale, si edhe në Shërbimet Civile të Komunës zhvillohet **në gjuhët: shqipe, serbe dhe angleze. Gjuha boshnjake dhe turke** mund të përdoren sipas nevojës [10].

В основном законе общины **Липлян** 2001 г. указывалось, что заседания муниципальных органов должны проходить на албанском и сербском языках (п. 9.2), однако уточнялось, что в случае согласия присутствующих допускается использование только одного языка. На албанском и сербском языках оформлялись текст печати общины и вся публичная информация (п. 9.3). В то же время говорилось, что в случае возникновения противоречий приоритетной версией статута будет англоязычная. Посредством апелляции к п. 9.4 утверждалось двуязычное написание названия муниципалитета:

Neni 10. Nëse vie deri te ndonjë keqinterpretim **gjuhësor** për sa i përket Statutit Komunal atëher mbizotron verzioni **në gjuhën Angleze**.

Neni 48. Kuvendi Komunal duhet të vendos për vulën zyrtare të Komunës së Lipjanit Vula duhet të jetë **në gjuhën Shqipe dhe Serbe** dhe duhet të shpreh emërin e Komunës **në të dy gjuhët Shqipe dhe Serbe** ashtu si është parapar me Rregulloren e UNMIK-u mbi Vetëqeverisjen.

Neni 50. Kuvendi Komunal do të vendos për flamurin zyrtar të komunës së Lipjainit. Flamuri duhet të shpreh të dy emërat e komunës atë **në Shqip dhe në Serbisht** siç është parapar në Nenin 9.4 të Rregullores. Teksti i **gjuhës** në flamur gjithësesi duhet të jetë **në Shqip dhe Serbisht**.

Neni 57. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullorës mbledhjet munden të zhvillohen në një **gjuhë** të vetme, vetëm nëse të gjithë përfaqësuesit e minoriteteve që janë të pranishëm, përfshirë edhe anëtarët e publikut që vijnë mbledhen, pajtohen. Procesverbale dhe/ose shënimet nga mbledhja duhet të jenë **në të dy gjuhët Shqip dhe Serbisht**.

Neni 58. Simbas Nenit 9.3 të rregullores mbi Vetëqeverisjen komunikimet zyrtare munde të shkruhen në **gjuhën** e të adresuarit kur komunikimi nuk është për informim të gjirë. Të **gjuha** njoftimet apo komunikatat zyrtare me interes të përgjithshëm ose të përbashkët shoqëror duhet të shkruhen dhe leshohen **në gjuhën Shqipe dhe Serbe**.

Neni 77. Komiteti duhet t'i mbajë shënimet mbi diskutimet dhe elaborimet.

Procesverbali do të mbahen **në të dy gjuhët Shqip dhe Serbisht** dhe do të jenë të hapura për publik [11].

В статуте **Обилича** 2001 г. в качестве официального языка был указан только албанский (с уточнением, что в местах проживания представителей других национальностей могут использоваться и их языки), а текст муниципальной печати должен быть составлен на албанском, английском и сербском языках:

Neni 7. <...> Vulat janë të shkruara **në gjuhën shqipe, angleze dhe serbe**.

Neni 45. **Gjuhë zyrtare** në Komunë është **gjuha shqipe**, kurse në përdorim janë edhe **gjuhët** tjera aty ku jetojnë pjesëtarët e komuniteteve tjera [12].

В общине **Глоговац** в официальном употреблении был только албанский язык, поскольку, согласно статуту 2003 г., на территории муниципалитета не

проживают никакие другие национальные сообщества, кроме албаноязычного:

Neni 48. Komuna e Gllgocit nuk ka komunitete të tjera të cilat do të mund të identifikoheshin me një **gjuhë** tjetër përveq **gjuhes shqipe**.

Gjuha shqipe është në përdorim zyrtar [13].

В **Подуево**, по статуту 2001 г., языками коммуникации в местных органах власти являлись албанский и английский языки, на этих же языках должен был быть и текст печати общины.

Neni 9. Vulat duhet të jenë të shkruara në **gjuhën shqipe dhe angleze**.

Neni 15. Komunikimi me organet dhe institucionet e komunës, si dhe në shërbime civile zhvillohet në **gjuhën shqipe dhe angleze** [14].

Согласно основному закону **Ново Брдо** 2005 г., поскольку на территории общины проживают представители различных национальностей, в соответствии со ст. 9 в муниципалитете используются албанский и сербский языки; вся муниципальная документация также должна составляться на этих двух языках:

Neni 46. Komunën e Novobërdës e përbëjnë pjestarët e komuniteteve të ndryshme dhe në bazë të nenit 9 të rregullorës së UNMIK-ut, nr.2000/45 në përdorim janë **gjuhët Shqipe dhe Serbe**.

Neni 47. Çdo dokument që ku të bëjë me Komunën ose rreth çështjeve të Komunës duhet të përdoret **në të dy gjuhët** [15].

В статуте общины **Косово Поле** 2001 г. указывалось, что официальными языками являются албанский и сербский языки, а текст печати муниципалитета должен быть выполнен на трёх языках: албанском, английском и сербском (для последнего с уточнением – в латинской графике). Относительно языков общения с местными органами власти, проведения ими заседаний и оформления официальной документации говорилось, что они определяются в соответствии с пп. 9.1, 9.2 и 9.3. Кроме того, заседания могут проходить только на одном языке, если все присутствующие, включая представителей общественности, согласны на это. Приоритетной версией статута, опубликованного на трёх языках, заявлялась англоязычная:

Neni 1. Ky dokument <нрзб.> të <нрзб.> “Statut Komunal” i Komunës së Fushë-Kosovës. Në rast të ndenje <нрзб.> në mes të verzionit **në gjuhën Angleze** <нрзб.> **në gjuhën Shqipe apo Serbe, në gjuhën Angleze** do të mbizotërojë.

1.4. Vulat janë të shkruara **në gjuhën Shqipe, Angleze dhe Serbe** (në alfabetin latin).

Pjesa V. **Gjuha**.

Neni 38. Në komunën e Fushë-Kosovës si **gjuhe zyrtare janë gjuha Shqipe dhe Serbe**.

Neni 39. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullorës, mbledhjet mundet të zhvillohen në një **gjuhë** të vetme, vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen.

Neni 40. Parimet e cekura në nenet 9.1., 9.2 dhe 9.3 të Rregullorës do të plotësojnë pjesën e IV-të të Statutit të Komunës deri sa të jetë e nevojshme për ruajtjen e nivelit të konsultimit dhe pjesëmarrjes publike dhe të të drejtave në Kartën Evropiane për **gjuhë** rajonale apo minoritare [16].

Урошевский округ состоял из четырёх муниципалитетов. В статуте **Урошевца** 2001 г. содержалось упоминание только об албанском языке как языке официальных документов и муниципальной печати с пояснением, что жители общины могут обращаться к представителям органов власти и получать документы на своём родном языке:

Neni 5. Komuna ka vulën e vet të rrumbullakët me tekst **në gjuhën shqipe**, KUVENDI I KOMUNËS FERIZAJ, në mes të vulës është emblemi, për të cilën vendos Kuvendi Komunal me vendim të posaçëm...

Neni 12. **Gjuha.**

Në komune pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare dhe bashkësive nacionale, u garantohet e drejta e deklarimit të lire të identitetit etnik, kulturor dhe fetar.

Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në komunë.

Të gjitha dokumentet zyrtare që lëshohen nga organet dhe shërbimet e komunës duhet të jenë **në gjuhën shqipe** dhe të komuniteteve të komunës sonë [17].

В **Штрпце**, согласно статуту 2004 г., заседания совета общины должны были проходить на двух языках – сербском и албанском, а текст муниципальной печати составлялся на трёх языках – сербском, албанском и английском (в обоих случаях первым указан сербский язык, как язык большинства населения муниципалитета). Со ссылкой на п. 9.1 за жителями общины закреплялось право на обращение в органы власти на своём языке; отдельно подтверждалось действие пп. 9.1, 9.2 и 9.3:

Neni 11. Komuna e ka vulën e vet të rrumbullakët dhe katrore të protokollit me këtë tekst: Kuvendi Komunal Shtërpçë i shkruar **në gjuhën serbe, shqipe dhe angleze**. Drejtoritë, bashkësitë lokale dhe arkiva mund ta kenë vulën e vet.

Neni 56. Antarët e komuniteteve kanë të drejtë të komunikojnë në gjuhën e vet, në të gjitha organet komunale dhe shërbimin civil. Rregullorja 2000/45 neni 9.1.

Mbledhjet e Kuvendit Komunal dhe komiteteve të tij si dhe tribunat publike mbahen **në gjuhën serbe dhe shqipe**.

Neni 58. Parimet e cekura në nenet 9.1, 9.2 dhe 9.3 të Rregullorës do të plotësojnë Pjesën e IV-të të Statutit Komunal deri sa të jetë e nevojshme për ruajtjen e nivelit të konsultimit dhe pjesëmarrjes publike dhe të të drejtave në Kartën Evropiane për **gjuhë** rajonale apo minoritare.

Neni 59. Komiteti i Komuniteteve do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në Komunë [18].

Сходным образом определялось использование языков в статуте общины **Штимле**, где в основном всё сводилось к подтверждению действия на территории муниципалитета пп. 9.1–9.3, с уточнением, что заседания местных органов власти могут проходить на одном языке. Следует отметить ст. 37 статута, в которой (в соответствии с типовой моделью основных законов косовских муниципалитетов) предполагалось перечисление неалбанско- и несербскоговорящих сообществ муниципалитета, но отсутствовало наименование таких сообществ:

Neni 37. Sipas Nenit 9 të Rregullorës, bashkësitë që vijojnë janë identifikuar si banorë të komunës, por **gjuha** e të cilëve nuk është **as shqip as serbisht**: (Shenoni detajet e bashkësive dhe gjithë).

Neni 38. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullorës, mbledhjet mund të zhvillohen në një **gjuhë** të vetme vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen,

Neni 39. Parimet e cekura në Nenet 9.1, 9.2 dhe 9.3 të Rregullorës do të plotësojnë Pjesën e IV-të të Statutit Komunal deri satë jetë e nevojshme për ruajtjen e nivelit të konsultimit dhe pjesëmarrjes publike dhe të të drejtave në Kartën Evropiane për **gjuhë** rajonale apo minoritare.

Neni 40. Komiteti i Komuniteteve do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në Komunë [19].

В статуте **Качаника** 2001 г. в качестве официальных заявлялись только албанские язык и алфавит, на албанском же должны проходить и заседания совета общины. Кроме того, местные органы власти брали на себя обязательства создания условий для реализации своих прав неалбаноязычными сообществами муниципалитета (без их поименного указания):

Neni 47. **Gjuhë zyrtare është gjuha shqipe dhe shkrimi i saj.**

Neni 48. Kuvendi i Komunës mbledhjet e veta do t'i mbajë dhe do t'i drejtojë **në gjuhën shqipe**,

Neni 49. Kuvendi i Komunës është i obliguar të krijojë kushte për të gjithë personal, gjuhë amtare e të cilëve nuk është **gjuha shqipe**, e qe kërkojnë realizimin e një të drejte, të jenë në gjendje të kuptojnë për të drejtën që kërkojnë ta realizojnë. (Ne këto dy dispozita janë përfshirë nenet: 37, 38, 39 dhe 40 të Model-statutit.) [20].

Призренский округ включал в себя четыре общины. Статут 2001 г. главного города округа – **Призрена** – предписывал, что в соответствии с п. 9.3 вся официальная документация должна оформляться на четырёх языках: албанском, бошняцком, сербском и турецком (однако уточнялось, что в случае разночтений при интерпретации положений статута приоритетной будет версия на албанском языке). На этих же четырёх языках, а также английском должен быть составлен текст печати муниципалитета, а заседания муниципальных органов должны проходить на языках участников таких мероприятий. За жителями общины закреплялось право обращения в органы власти на своём родном языке:

Neni 10. Vulat e Komunës dhe organeve të saj, janë të veçanta për këto **gjuhë**, – **shqip, boshnjakisht, serbisht dhe turqisht**. Në secilën vulë, krahas **gjuhës** përkatëse do të jetë edhe teksti në **anglisht**.

Neni 14. Në kufijtë dhe territorin e Komunës, pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare dhe bashkësive nacionale u garantohet e drejta e deklarimit të lirë të identitetit etnik, kulturor dhe fetar. Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në Komunë, në pajtim me ligjet në fuqi dhe konventat ndërkombëtare.

Neni 15. Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, komiteteve të tij dhe tubimet e tjera zhvillohen **në gjuhën** e pjesëmarrësve të mbledhjes.

Neni 16. Të gjitha dokumentet zyrtare të lëshuara nga Komuna do të jenë në pajtim me dispozitat e Rregullores dhe posaçërisht me Seksionin 9.3.

Si plotësim, të gjitha dokumentet zyrtare të lëshuara nga Komuna do të jenë **në gjuhën** e palës, gjegjësisht **shqip, boshnjakisht, serbisht dhe në gjuhën turke**.

Neni 101. Interpretimi i këtij Statuti duhet të qeveriset nga fryma dhe synimi i Rregullores nr. 2000-45.

Në rast konflikti në interpretimin e këtij Statuti meriton do të jetë teksti i këtij Statuti **në gjuhën shqipe** [21].

В статуте **Драгаша** 2001 г. указывалось, что употребление языков в совете общины и при составлении официальных документов регулируется в соответствии с пп. 9.2 и 9.3; граждане могут вести официальную коммуникацию на своих родных языках. Также содержалось положение о бошняцком языке на основании латинской графики как дополнительном языке общины для соблюдения прав населения местности Гора. Печать муниципалитета оформлялась на четырёх языках: албанском, сербском, бошняцком (с использованием латинской графики) и английском:

Neni 7. 7.1. Vulat duhet të janë të shkruara **në gjuhën shqipe, serbe ose boshnjake**, si **gjuhë** shtesë me shkrim, vetëm në latinishte edhe **në gjuhën angleze**.

Neni 14. 14.1. Në komunë, pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare dhe bashkësive nacionale u garantohet e drejta e deklarimit të lire dhe e identitetit etnik, kulturor e fetar. Pjesëtarët e komuniteteve, kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në komunë,

Neni 15. 15.1. Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, komiteteve të tij dhe të organeve tjera, zhvillohen konformë nenit 9.2 të Rregullores.

15.2. Të gjitha dokumentet zyrtare, të lëshuara nga organet dhe shërbimet e komunës, duhet të janë në pajtim me Dispozitat e Rregullores, e posaçërisht me nenin 9.3.

15.3. Të gjitha dokumentet zyrtare, të lëshuara nga organet dhe shërbimet e Komunës, duhet të janë **në gjuhën** e palës.

15.4. **Gjuha** e palës, konsiderohet ajo me të cilën i është drejtuar organit ose shërbimit të Komunës,

Neni 16. 16.1. Mbarëvajtjen e aktiviteteve zyrtare, Komuna do të implementoj plotësisht politikën **gjuhësore** siç është theksuar në Rregulloren 45/2000.

16.2. Komuna pranon **gjuhën boshnjake**, vetëm në alfabetin latin, si një **gjuhë** shtesë për të përmbushur kërkesën e popullatës se rajonit të Gores të komunës, se Dragashit [22].

В общине **Малишево**, согласно статуту 2001 г., используются албанский и английский языки, на них же оформлялся и текст печати. Языки официальной коммуникации, текстов документов, заседаний совета общины регулировались пп. 9.1, 9.2 и 9.3 (с уточнением, что в случае применения п. 9.2 заседания могут проходить только на одном языке при согласии всех присутствующих). Названия населённых пунктов общины должны были оформляться на албанском языке:

Neni 5. Komuna e Malishevës ka një sipërfaqe prej 306.3 km 2. Selia e përgjithshme e Kuvendit të Komunës është në Malishevë. Fshatrat dhe vendbanimet urbane të Komunës së Malishevës emertohen vetëm **në gjuhën shqipe**. Emri Tërpez e Ulët të jetë Tërpez e poshtme.

Neni 8. <...> 14. Kuvendi i Komunës së Malishevës e ka vulën e vet: <...> teksti i vulës është: “KUVËNDI I KOMUNËS – MALISHEVË” **në gjuhën shqipe dhe angleze.**

Pjesa V. **Gjuha.**

Neni 36. Në Statut të jetë përdorimi i **gjuhës shqipe dhe gjuhës Angleze.**

Neni 37. Me rastin e zbatimit të dispozitave të nenit 9.2 të Rregullorës, mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë** të vetme vetëm nëse të gjithë personal e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen.

Neni 38. Parimet e cekura në nenet 9.1., 9.2 dhe 9.3 të Rregullorës do të plotësojnë pjesën e IV-te të Statutit të Komunës deri sa të jetë e nevojshme për ruajtjen e nivelit të konsultimit dhe pjesëmarrjes publike dhe të të drejtave në Kartën Evropiane për **gjuhë** rajonale apo minoritare.

Neni 39. Komiteti i Bashkësive do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [23].

Статут общины **Сува Река** 2001 г. утверждал в качестве языков коммуникации в органах власти муниципалитета албанский и английский языки, но в то же время указывал, что жители общины могут вести официальное общение и на своих родных языках. Язык заседаний органов власти и официальных документов определялся в соответствии с пп. 9.2 и 9.3. Текст печати составлялся на албанском, английском и сербском языках:

Neni 7. Vulat duhet të jenë të shkruara në **gjuhën shqipe, angleze dhe serbe.**

Neni 14. Në Komunë pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare dhe bashkësive nacionale u garantohej e drejta e deklarimit të lirë të identitetit etnik, kulturor dhe fetar. Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në Komunë.

Neni 15. Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, të komiteteve të tij dhe të organeve të tjera, zhvillohen konform nenit 9.2 të Rregullores.

Të gjitha dokumentet zyrtare, të lëshuara nga organet, dhe shërbimet e Komunës, duhet të jenë në pajtim me dispozitat e Rregullores e posaçërisht me nenin 9.3.

Të gjitha dokumentet zyrtare të lëshuara nga organet dhe shërbimet e Komunës duhet të jenë **në gjuhën** e palës.

Gjuha e palës konsiderohet ajo me të cilën i është drejtuar organit ose shërbimit të Komunës.

Neni 16. Komunikimi në organet e Kuvendit të Komunës dhe institucionel tjera si dhe në sh dhe institucionel shërbimet civile, zhvillohet **në gjuhën shqipe dhe angleze** [24].

Косовскомитровицкий округ состоит из шести муниципалитетов и де-факто разделён на две части: северную – сербскую и южную – албанскую. Соответственно в первом случае законодательные акты общин (в том числе и статуты) создавались по канонам законодательства Республики Сербия, во втором – самопровозглашённой Республики Косово. В данной работе рассматривается законодательство трёх преимущественно албанских муниципалитетов округа.

В статуте 2002 г. центра округа – общины **Косовска Митровица** (разделенной рекой Ибар на албанскую и сербскую части, в каждой из которых действует своя администрация) – указывалось, что в употреблении

находятся албанский и сербский языки и на этих же языках публикуется официальная информация. Также уточнялось, что возможен перевод документов и на языки других национальных сообществ муниципалитета (или предоставление услуг переводчика). В случае согласия участников заседания местных органов власти могут проходить только на одном языке:

Neni 14. Komuna mund të nxjerr rregullore lokale komunale për çështjet që janë në kompetencë të saj. Përveç në raste urgjente, Komuna do të mbajë konsultime para aprovimit të tyre. Konsultimet e tilla do të përfshijnë verifikimin e pikëpamjeve të qytetarëve. Propozim – Rregullorja do të dorëzohet në zyret e Komunës, duke përfshirë zyrat lokale dhe Zyrën e Komuniteteve dhe çfarëdo nënzyre. Njoftimet publike të tyre të vendosura në depozitë ipen në dy ose më tepër gazeta, duke përfshirë njërën në të **dy gjuhët zyrtare** të Komunës që nënkupton qarkullimin e saj në tërë territorin e Komunës. Qytetarëve do t'u lejohen (jo më pak se) katërmbëdhjetë ditë pas dorëzimit të dokumenteve propozuese nëpër zyrat relevante, për inspektimin e dokumenteve të bëjnë vërejtje me shkrim për Kuvendin e Komunës. Kuvendi do t'i pranojë vërejtjet me shkrim që do të merren para aprovimit të Rregulloreve.

Komuna duhet të rregullojë që publikimet e bëra të jenë **në gjuhët zyrtare** të Komunës.

VI. Gjuhët.

Neni 45. Në Komunën e Mitrovicës, në përdorim janë **gjuha shqipe dhe serbe**.

Dokumentet do të jenë të gatshme kurdo që nevojitet **në gjuhët** e komuniteteve tjera që jetojnë në Mitrovicë, apo do tju ofrohen përkthyesit.

Neni 46. Në rast të pajtimit të të pranishmëve, mbledhjet e Kuvendit dhe të Komiteteve do të mbahen vetëm **në një gjuhë** [25].

Основной документ общины **Вучитрн** 2001 г. утверждал албанский и сербский языки как языки проведения заседаний совета муниципалитета со ссылкой на п. 9.2 и уточнением, что заседания могут проходить на одном языке в случае согласия участников. Коммуникация с органами власти должна осуществляться на албанском, английском и сербском языках, на этих же трёх языках составлялся текст печати общины. Официальные документы должны были выдаваться на языке обращения:

Član 8. Tekst pečata će biti napisan **na sledećim jezicima: albanskom, engleskom i srpskom**.

Pečati “Opštine” će se koristiti isključivo za zvanične poslove “Opštine”.

Deo VI. Jezici.

Član 75. Sastanci Skupštine opštine i njenih komiteta će se držati **na jezicima** prisutnih na sastanku, tj. **albanskom i srpskom**.

Sva zvanična dokumenta koja izdaju opštinske institucije i javne službe (ako je moguće ili ako to stranka zatraži) će se izdavati **na jeziku** stranke, tj. **na jeziku** na kojem se stranka prvobitno obratila instituciji.

Član 76. Komunikacija unutar opštinskih tela i institucija, uključujući opštinsku javnu

Neni 8. Vula duhet të shkruhet **në gjuhën shqipe, angleze dhe serbe**.

Vulat e komunës do të përdoren vetëm për punë zyrtare të komunës.

Pjesa VI: Gjuhët.

Neni 75. Mbledhjet e Kuvendit Komunal dhe komiteteve të tij do të mbahen **në gjuhët** e pjesëmarrësve të mbledhjes, domethënë **në shqip dhe sërbsisht**.

Të gjitha dokumentet e lëshuara nga organet komunale dhe ato të shërbimit civil (në qoftë se është e mundur apo nëse kërkohet nga ajo palë) do të lëshohen **në gjuhën** e palës, me të cilën **gjuhë** ai/ajo i është drejtuar organit komunal.

Neni 76. Komunikimi ndërmjet organeve dhe institucioneve të komunës, përfshirë edhe shërbimin

shërbim biçe **na albanisht, anglisht e serbisht.**

Çlan 77. Shodno stavki 9 “Uredbe”, **jezik zajednica** koje žive u “Opštini” je ili **albanski ili srpski.**

Član 78. Kada se primenjuju odredbe stavke 9.2 “Uredbe”, biće prihvatljivo vođenje sastanaka samo **na jednom jeziku** ako se svi prisutni slože [26].

civil, mund të bëhet **në gjuhët shqip, anglisht dhe serbisht.**

Neni 77. Në pajtim me nenin 9 të Rregullores, **gjuhët e komuniteteve** të cilat jetojnë në komunën e Vushtrisë janë **shqip ose serbisht.**

Neni 78. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullores, mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë** të vetme, vetëm nëse pajtohen të gjithë personat e pranishëm [27].

В статуте общины **Србница** 2003 г. указывалось, что этот документ должен был быть опубликован на албанском, сербском и английском языках, причём приоритетной будет считаться англоязычная версия. Язык проведения заседаний определялся посредством апелляции к п. 9.2 с уточнением, что может быть использован один язык, если на это согласны все присутствующие:

Pjesa VI. **Gjuha.**

Neni 48. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullores, mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë** të vetme vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen.

Neni 152. Ky Statut është hartuar në të njëjtën kohë **në gjuhën Shqipe, Serbe dhe Angleze.** Megjithëse të trija verzionet janë të njëjta në përmbajtje, versioni i **gjuhës Angleze** do të ju paraprijë të dy versioneve tjera në rast kontestimi [28].

В статуте 2001 г. центра **Гниланского округа** (состоявшего из трёх общин) – муниципалитета **Гнилане** – языками проведения заседаний совета общины объявлялись албанский и сербский языки (при согласии присутствующих возможно проведение только на албанском языке); текст печати муниципалитета должен был составляться на четырёх языках: албанском, английском, сербском и турецком. За представителями национальных сообществ (со ссылкой на ст. 9) закреплялось право официальной коммуникации на своих родных языках:

Neni 10. Vulat janë të shkruara **në gjuhën shqipe, angleze, serbe dhe turke.**
Gjuhët.

Neni 39. Sipas Nenit 9 të Rregullores, anëtarët e bashkësive kombëtare kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me të gjitha organet e komunës dhe me të gjithë nëpunësit civil të komunës.

Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, të komiteteve të tij dhe tubimeve publike, mund të mbahen në të **dy gjuhë: shqip dhe serbisht.** Mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë të vetme shqipe** vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut pajtohen.

Neni 40. Komiteti i bashkësive do ta shqyrtoj shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [29].

Статут **Косовской Каменицы** 2001 г. содержал положения о том, что вся официальная документация составляется на албанском и сербском языках, жители общины имеют право общаться с представителями местных органов власти на своём родном языке, а текст печати муниципалитета оформляется на английском, албанском и сербском языках:

Neni 10. Vula duhet të jetë e shkruar **në gjuhën angleze, shqipe dhe serbe.**

Neni 13. Anëtarët e bashkësive kombëtare kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me të gjitha organet e komunës dhe me të gjithë nënpunësit civil të komunës.

Të gjitha dokumentet zyrtare të komunës shtypen **në dy gjuhë: shqip dhe serbisht** [30].

В статуте общины **Витина** 2001 г. албанский и сербский языки были указаны в качестве языков местных органов власти (со ссылкой на п. 9.2) и языков, на которых должны составляться официальные документы муниципалитета; там же гарантировалась возможность официальной коммуникации на территории общины на своём родном языке. Печать общины должна была содержать текст на албанском, английском и сербском языках:

Neni 10. Vulat duhet të jenë të shkruara **në gjuhën shqipe, angleze dhe serbe.**

Neni 13. Në Komunë, pjesëtarëve të komuniteteve kombëtare dhe bashkësive nacionale u garantohet e drejta e deklarimit të lirë të identitetit etnik, kulturorë dhe fetarë. Pjesëtarët e komuniteteve duhet të kenë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në Komunë.

Neni 14. Mbledhjet e Kuvendit të Komunës, komiteteve të tijë dhe tubimet tjera zhvillohen **në gjuhën** e pjesëmarrësve të mbledhjes, siq është parapare në Nenin 9.2 të Rregullores, minimum I **gjuhëve** të kërkuara për zhvillimin e këtyre mbledhjeve është se ato zhvillohen **në gjuhën shqipe dhe serbe.**

Të gjitha dokumentet zyrtare të lëshuara nga shërbimet e komunës duhet të jenë **në gjuhën e pales: shqipe dhe serbe** [31].

В основном законе общины **Печ** 2001 г., центра **Печского округа**, состоящего из трёх муниципалитетов, указывалось, что в случае применения п. 9.2, регулирующего использование языков в работе муниципальных органов власти, при согласии всех присутствующих заседания могут проходить только на одном языке. Также предполагалась конкретизация проживающих на территории общины национальных сообществ, чьими родными языками не являются ни албанский и не сербский:

Pjesa V. **Gjuhet.**

Neni 37. Sipas Nenit 9 të Rregullorës, bashkësitë që vijojnë janë identifikuar si banorë të komunës, por **gjuha** e të cilëve nuk është **as shqip as serbisht:**

(Shënoni detajet e bashkësive dhe **gjuhët**).

Neni 38. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullorës, mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë** të vetme vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen.

Neni 39. Komiteti i Bashkësive do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes se punëve në komunë [32].

Статут муниципалитета **Исток** 2001 г. определял албанский и сербский в качестве языков заседаний совета общины и других органов власти, а албанский, английский и сербский – в качестве языков, на которых должен быть составлен текст печати. Граждане могли обращаться в органы власти и получать доступ к официальным документам на своём родном языке:

Neni 7. Vulat janë të shkruara **në gjuhën shqipe, angleze dhe serbe.** Mbajtja dhe përdorimi i tyre përcaktohet me vendim të të Kuvendit komunal.

Neni 13. Pjesëtarëve të komuniteteve dhe bashkësive nacionale u garantohet e drejta e deklarimit të lirë të identitetit etnik, kulturor dhe fetar.

Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë të komunikojnë **në gjuhën** e tyre me organet dhe shërbimet civile në komunë.

Neni 14. Mbledhjet e Kuvendit Komunal, komiteteve të tij dhe tubimet tjera zhvillohen **në gjuhën** e pjesëmarrësve të mbledhjes, përkatësisht, **në gjuhën shqipe dhe serbe**.

Të gjitha dokumentet zyrtare që lëshohen nga organet dhe shërbimet e Komunës duhet të jenë **në gjuhën** e pales [33].

Статут общины **Клина** 2001 г. гарантировал жителям муниципалитета право на обращение и получение официальных документов на своих языках и уточнял, что в случае применения положений п. 9.2 заседания местных органов власти могут проводиться только на одном языке, если на это согласны все присутствующие. Текст на гербе и печати муниципалитета оформлялся на албанском и английском языках:

Neni 3. Në pajtim me Udhëzimet nga Autoriteti Qendror (UNMIK-u) dhe me marrëveshjen e tyre nëse është e nevojshme, Komuna ka një Amblemë dhe Vulen e vetë.

Forma, përmbatja dhe përdorimi i Amblemës dhe Vulave do të miratohet nga Kuvendi Komunal.

Teksti duhet të shkruhet **në gjuhën Shqipe dhe Angleze**.

Pjesa IV. **Gjuha**.

Neni 27. Me rastin e zbatimit të dispozitave të nenit 9.2 të Rregullores, mbledhjet mund të zhvillohen **në një gjuhë** të vetme, vetëm nëse të gjithë personal e pranishëm, përfshirë edhe anëtarët e publikut, pajtohen.

Të gjitha dokumentet zyrtare që lëshohen nga organet dhe shërbimet e komunes duhet të jene **ne gjuhën** e pales.

Komiteti i bashkësive do ta shqyrtojë shfrytëzimin (përdorimin) e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [34].

Джяковицкий округ состоял из трёх муниципалитетов. В **Джяковице**, согласно проекту статута 2004 г., выбор языков проведения заседаний совета общины должен был регулироваться в соответствии с п. 9.2:

Kapitulli IV. **Gjuhët**.

Neni 41. Mbledhja e Kuvendit të Komunës, të komiteteve të tij dhe tubimeve publike mbahet në **gjuhën** konformë nenit 9 nën 9.2 të Rregullores.

Neni 42. Komiteti i bashkësive do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [35].

В статуте общины **Дечани** 2001 г. содержались аналогичные положения относительно языка проведения заседаний местных органов власти (с апелляцией к п. 9.2). Относительно требований ст. 9 об определении неалбанско-и несербскоязычных сообществ муниципалитета указывалось, что таковые отсутствуют:

Pjesa V. **Gjuhët**.

Neni 41. Sipas Nenit 9 të Rregullorës, bashkësitë që vijojnë janë identifikuar si banorë të komunës, por **gjuha** e të cilëve nuk është **as shqip as serbisht**: (*Shënoni*

detajet e bashkësive dhe gjuhët). Nuk ka komunitete tjera që nuk flasin **shqip ose serbisht**.

Neni 42. Me rastin e zbatimit të dispozitave të Nenit 9.2 të Rregullorës, mbledhjet raund të zhvillohen në një **gjuhë** të vetme vetëm nëse të gjithë personat e pranishëm, përfshirë anëtarët e publikut, pajtohen.

Neni 43. Komiteti i Bashkësive do ta shqyrtojë shfrytëzimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [36].

Согласно статуту общины **Ораховац** 2001 г. использование языков на территории муниципалитета регулировалось ст. 9. Также отмечалось отсутствие каких-либо сообществ, не говорящих на албанском или сербском языках:

Pjesa III. **Gjuha**.

Neni 38. Sipas nenit 9 të Rregullores, bashkësitë që vijnë janë identifikuar si banorë të komunës, por **gjuha** e të cilëve nuk është as **shqip as serbisht**, nuk ka.

Neni 39. Në Komunë lidhur me përdorimin e **gjuhës** do të aplikohen dispozitat e Rregullores 2000/45 mbi vetëqeverisjen e komunave të Kosovës.

Neni 40. Komiteti i Bashkësive do ta shqyrtojë përdorimin e **gjuhës** gjatë kryerjes së punëve në komunë [37].

4. Заключительные положения

Таким образом, рассмотрение документов, регламентирующих использование языков на территории Косова и Метохии в период международного протектората, позволяет сделать вывод о важности и принципиальности данного вопроса для властей и населения края. Однако чётко прослеживаются различия в законодательно закреплённых положениях по этому вопросу в документах регионального и муниципального уровней.

С одной стороны, в законах Косова, которые были разработаны при непосредственном участии представителей ООН (исходивших из необходимости сглаживания межэтнических противоречий как основной причины конфликта), содержались максимально подробные положения о необходимости использования албанского и сербского языков (а по возможности – и языков всех национальных сообществ края) в официальной и публичной сферах деятельности.

С другой стороны, хотя эти требования нормативно распространялись и на единицы местного самоуправления, большинство основных законов (статутов) общин не демонстрирует подобной лояльности и толерантности к использованию языков меньшинств на своей территории. Так, например, в документах 5 общин (Глоговац, Качаник, Малишево, Подуево и Урошевац) вообще не упоминается сербский язык. Статуты муниципалитетов Глоговац, Качаник и Обилич в качестве языков, находящихся в официальном употреблении, указывают только албанский язык. В общине Подуево языками официальной коммуникации объявлены только албанский и английский языки. В целом английский язык упоминается в различном качестве в статутах 16 муниципалитетов из 27, а в 7 случаях при перечислении языков текста печати приводится перед сербским, но после албанского (отметим, что сербский язык указывается впереди других языков только один раз – в статуте Штрпце). При утверждении языков, на которых должны проходить заседания муниципальных советов и других органов власти, в 11 случаях содержится

Регулирование использования языков в статутах муниципалитетов Косова в период международного протектората

Название общины на сербском и албанском языках	Языки, находящиеся в употреблении (официальном)	Языки официальной коммуникации	Языки местных органов власти	Языки документов и официальной информации	Языки печати	Языки статута / его приоритетной версии	Языки нацисей и указателей
Витина / Viti		родной	албанский, сербский (п. 9.2)	албанский, сербский	албанский, английский, сербский		
Вучитри / Vushtri		албанский, английский, сербский	албанский, сербский (п. 9.2) ^{***}	язык обращения	албанский, английский, сербский		
Дечани / Deçan			албанский (п. 9.2) ^{***}		албанский, английский, сербский		
Драгаш / Dragash		родной	албанский (п. 9.2)	язык обращения	албанский, сербский, бошняцкий (латиница), английский		
Гяковина / Gjakovë							
Глоговац / Glogoc							
Гьельме / Gjilan		родной (ст. 9)	албанский, сербский (албанский) ^{***}		албанский, английский, сербский, турецкий		
Исток / Istok		родной	албанский, сербский	язык обращения	албанский, английский, сербский		
Качаник / Kacanik		родной	албанский		албанский, английский, сербский		
Клина / Kline			албанский (п. 9.2) ^{***}	язык обращения	албанский, английский		
Косово Поде / Fushë Kosovë		(п. 9.1)	албанский (п. 9.2) ^{***}	(п. 9.3)	албанский, английский, сербский (латиница)	албанский, сербский, английский ^{****}	
Косовска Каменица / Kamence		родной		албанский, сербский	албанский, албанский, сербский		
Косовска Митровица / Mitrovce			албанский, сербский (п. 9.2) ^{***}	албанский, сербский (п. 9.3) ^{****}			
Липьян / Lipjan		(п. 9.1)	албанский, сербский (п. 9.2) ^{***}	албанский, сербский (п. 9.3)	албанский, сербский (ст. 9), английский	английский ^{****}	албанский, сербский (п. 9)
Малиново / Malisheva				албанский, сербский	албанский, английский		албанский
Ново Брдо / Novobërdë							
Обилин / Obiliq							
Ораховац / Oraovce					албанский, английский, сербский		
Пеи / Pejë							
Полуково / Podujevë		албанский, английский			албанский, английский		
Призрен / Prizren		родной	родные языки присутствующих	албанский, бошняцкий, сербский, турецкий (п. 9.3)	албанский, бошняцкий, сербский, турецкий; английский		
Приштина / Prishtinë		албанский, сербский, английский; бошняцкий, турецкий	албанский, сербский (п. 9.2)	(п. 9.3)	албанский, сербский, английский		
Србница / Shtëdëraj			албанский, сербский (п. 9.2) ^{***}			албанский, сербский, английский ^{****}	
Сува Река / Suharekë		родной	(п. 9.2)	язык обращения (п. 9.3)	албанский, английский, сербский		
Урошевца / Ferizaj		родной		албанский, родной (п. 9.3)	албанский		
Штрпце / Shëterpë		родной (п. 9.1)	сербский, албанский (п. 9.2)	албанский, родной (п. 9.3)	албанский, сербский, английский		
Штрмце / Shtrinë		(п. 9.1)	албанский (п. 9.2) ^{***}	(п. 9.3)			

^{***} Используемым шрифтом выделены официальные языки.
^{****} Аппелиции к соответствующим разделам Положения о самоуправлении общин в Косове 2000 г.
Аппелиции к соответствующим заседаниям Совета и комитетов могут проводиться только на одном языке.
В случае необходимости документы могут быть оформлены на языках других национальных сообществ, проживающих в Митровице, или могут быть предоставляться услуги переводчика.
Язык приоритетной версии статута.

уточнение, что такие заседания могут проходить (вопреки требованиям законов Косова) только на одном языке, а в статуте Гнилане в качестве такого языка прямо называется албанский.

Кроме албанского, английского и сербского, в основных законах четырёх общин упоминаются также бошняцкий (Драгаш, Призрен, Приштина) и турецкий (Гнилане, Призрен, Приштина) языки.

После одностороннего провозглашения независимости от Сербии в феврале 2008 г. все рассмотренные документы муниципального уровня утратили силу в связи с принятием общинами новых статутков.

Литература и источники

1. *Ustavni okvir za privremenu samoupravu* // Службени лист УНМИК. 2001. № 9.
2. *Constitutional Framework for Provisional Self-Government* // UNMIK Official Gazette. 2001. № 9.
3. *Uredba o samoupravi opština na Kosovu* // Службени лист УНМИК. 2000. № 45.
4. *Regulation on Self-Government of Municipalities in Kosovo* // UNMIK Official Gazette. 2000. № 45.
5. *Zakon o upotrebi jezika* // Službeni list Privremenih institucija samouprave na Kosovu. 2006. № 10.
6. *Law on the Use Languages* // Official Gazette of the Provisional Institutions of Self Government in Kosovo. 2006. № 10.
7. *Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije* // Службени гласник Републике Србије. 2007. № 129.
8. *Uredba o samoupravi opština na Kosovu* // Службени лист УНМИК. 2000. № 45.
9. Катунин Д.А. Языковое законодательство Косова и Метохии в постсоциалистический период: сербская версия // Вестн. Том. гос. ун-та. 2012. № 365. С. 19–24.
10. *Statuti i Komunës së Prishtinës* // www.logincee.org
11. *Statuti i Komunës së Lipjanit* // www.logincee.org
12. *Statuti i Komunës së Obiliqit* // www.logincee.org
13. *Statuti i Komunës së Glllogocit* // www.logincee.org
14. *Statuti i Komunës së Podujevës* // www.logincee.org
15. *Statuti i Komunës së Novobërdës* // www.logincee.org
16. *Statuti i Komunës së Fushë-Kosovës* // www.logincee.org
17. *Statuti i Komunës së Ferizajt* // www.logincee.org
18. *Statuti i Komunës së Shtërpçës* // www.logincee.org
19. *Statuti i Komunës së Shtimes* // www.logincee.org
20. *Statuti i Komunës së Kaçanikut* // www.logincee.org
21. *Statuti i Komunës së Prizrenit* // www.logincee.org
22. *Statuti i Komunës së Dragashit* // www.logincee.org
23. *Statuti i Komunës së Malishevës* // www.logincee.org
24. *Statuti i Komunës së Suharekës* // www.logincee.org
25. *Statuti i Komunës së Mitrovicës* // www.logincee.org
26. *Statut Opštine Vučitrn 2001* // www.kk-vushtrri.org
27. *Statuti i Komunës së Vushtrrisë 2001* // www.kk-vushtrri.org
28. *Statuti i Komunës së Skenderajt* // www.logincee.org
29. *Statuti i Komunës së Gjiilanit* // www.logincee.org
30. *Statuti i Komunës së Kamenicës* // www.logincee.org
31. *Statuti i Komunës së Vitisë* // www.logincee.org
32. *Statuti i Komunës së Pejës* // www.logincee.org
33. *Statuti i Komunës së Istogut* // www.logincee.org
34. *Statuti i Komunës së Klinës* // www.logincee.org
35. *Projekt Statuti i Komunës së Gjakovës* // www.logincee.org
36. *Statuti i Komunës së Deçanit* // www.logincee.org
37. *Statuti i Komunës së Rahovecit* // www.logincee.org